

MOCIÓ DEL GRUP MUNICIPAL D'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA AL PLE DE L'AJUNTAMENT DE SABADELL PER REPARAR LA CONFISCACIÓ FRANQUISTA DE LA SEU DEL CÍRCOL REPUBLICÀ FEDERAL (CRF)

Gabriel Fernàndez i Díaz, portaveu del grup municipal d'Esquerra Republicana

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

El Círcol Republicà Federal (CRF) va néixer el març del 1887 com a societat successora del Cercle Democràtic Federal Instructiu de Sabadell, una entitat de caràcter cooperatiu adherida al Partit Republicà Democràtic Federal (PRDF) de Francesc Pi i Margall i centrada en la propaganda dels ideals democràtics i republicans (a través de diaris i setmanaris de comunicació propis), en la instrucció dels seus membres associats i fills (a través de la biblioteca, conferències, exposicions, cursos...), en la promoció de l'esbarjo (música, ball, teatre, excursionisme) i en el foment de la beneficència.

Amb les aportacions dels socis, una quarantena, es va construir un gran edifici com a seu al carrer del Jardí, inaugurada pel mateix Pi i Margall. En el moment de màxima esplendor, es coneixia com «la catedral republicana del Vallès», amb una notable activitat cultural, recreativa i política. Malgrat un estat de conservació precari, avui encara conserva part de la seva antiga esplendor arquitectònica.

La convulsa història del CRF, en poques paraules

Fins a l'adveniment de la Segona República, el 1931, el CRF va dur a terme una gran activitat dins del municipi i es guanyà la fama d'honestetat, de seriositat, de pluralitat ideològica (en l'esfera de les esquerres), de modernitat i de servei cívic. En van sorgir els dos primers alcaldes de la ciutat republicana, l'alcalde Salvador Ribé i l'alcalde Magí Marcé, que van dur a terme una enorme tasca de redreçament civil, cultural i educatiu de la ciutat; malauradament, en un període massa escàs de de temps.

A partir del març de 1931, alguns membres del CRF es van alinear amb la recent fundada Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) –principalment, els més joves–, i van fundar el Casal Català d'Esquerra de Sabadell, la secció local del partit fundat i comandat per Macià, Companys i Lluhí. Durant la guerra civil, el CRF s'acabà adherint a ERC de manera ferma i compromesa, sota la presidència de Joan Pont i Padrós, fins a la derrota republicana a mans del feixisme i per imposició de la nova legalitat franquista.

Fins l'any 1939, el CRF és, tècnicament, una associació amb socis identificables, i propietaris, per tant, de l'immoble. Amb la victòria feixista, va ser confiscat –robat– per la Falange Española Tradicionalista (FET) y de las Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista (JONS), que la va convertir en la delegació provisional del Movimiento i del Frente de Juventudes, la va saquejar i va cometre la barbaritat de desmantellar, trinxar i malvendre a pes, com a paper, els llibres que configuraven una de les biblioteques més importants de la ciutat.

Socis sabadellencs inscrits en el darrer llibre de registre de l'any 1939 com en Joan Paris, l'Antoni Prunés o en Joan Morral –tots ells, membres del Círcol–, com a membres d'ERC, una vegada recuperada la democràcia, des de l'any 1977, van reivindicar aferrissadament aquell edifici, patrimoni social que el feixisme els havia espoliat quatre dècades enrere.

Tornant al període dictatorial, al cap d'uns anys, per intercessió de l'alcalde Marcet, l'edifici se'l va quedar l'Ajuntament franquista de la ciutat, en va evitar la venda per part de l'estat espanyol i el 1950 en va facilitar la conversió en Escuela Pericial de Comercio. Més endavant, aquesta escola va ser traspasada a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), que la va transformar en l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials, la llavor del campus universitari actual del carrer Emprius. Amb aquella operació, la propietat de l'edifici també es va traspasar a la UAB. L'Autònoma no va retornar l'edifici als seus hereus vius ni ho ha fet, en plena democràcia, al mateix Ajuntament de la ciutat.

El Cercle Cooperatiu Sabadellès, ens jurídic i econòmic del CRF

Segons la transcripció de la documentació recollida al registre de la propietat de la finca núm. 3.951 (llibre 446/212), des de la pàgina 231 fins la 232, queda certificat que la finca on es va aixecar l'edifici del CRF, situada al carrer del Jardí núms. 7 i 9, va ser adquirida el març de l'any 1887 per una societat anomenada Cercle Cooperatiu Sabadellès (CCS). Aquest era el nom *jurídic* sota el qual operava el CRF, nom *polític* de l'entitat, i qui en portava la gestió econòmica. Amb les aportacions dels seus membres i una hipoteca atorgada el 19 d'abril del mateix any, es va adquirir la finca i es va construir l'estatge social d'aquesta entitat politicocultural.

Aquesta cooperativa va néixer l'any 1887, en el qual se n'aproven els estatuts, que coneixem gràcies a una transcripció literal feta l'any 1978 per l'arxiver general de protocols del districte notarial de Barcelona a petició d'Antoni Prunés i Sagristà, membre de la junta directiva del CCS i membre, alhora, de l'executiva de la secció local d'ERC a principis de la democràcia.

La «catedral republicana del Vallès» va ser sempre la seu del CRF fins a l'entrada de les tropes franquistes a Sabadell el 27 de gener del 1939. L'1 de desembre del 1939, el Juzgado Especial

Delegado de Cataluña de la Comisión Central de Incautaciones confisca el local del CRF d'acord amb la Ley de Responsabilidades Políticas i el decret de 13 de setembre del 1936.

Passada la nit del franquisme, gairebé 40 anys després, en plena Transició, a partir de l'octubre de l'any 1979, l'executiva d'ERC a Sabadell, composta per l'exregidor republicà Joan Morral Pelegrí, Joan Paris Camps i Antoni Prunés i Sagristà, entre d'altres, enceta la lluita, encara no culminada, per recuperar la seu del CRF, i la reclama com a part irrenunciable del patrimoni històric del CCS.

El 15 de desembre de l'any 1977, l'alcalde accidental de l'Ajuntament de Sabadell, Ricard Royo Soler, l'últim batlle franquista sabadellenc, els va reconèixer com el que eren: els darrers membres de la junta directiva de l'entitat cooperativa.

Els membres de l'executiva local d'ERC, segons es pot llegir a les actes de les reunions –que, en una primera època, es feien al bar La Mata–, van iniciar una campanya en defensa de la reparació de l'espoli feixista del CRF amb articles al *Diari de Sabadell*, taules rodones a Ràdio Sabadell, intervencions i reunions amb diversos partits; fins i tot, a la mateixa seu del CRF, on se'ls va encoratjar a seguir amb aquesta reivindicació. Hi van rebre el suport d'altres forces polítiques locals com el PSUC del ja alcalde Antoni Farrés o el PSC.

Marc legislatiu de memòria històrica

Cal tenir en compte l'aprovació recent de la Llei espanyola 20/2022, de 19 de octubre, de Memòria democràtica, i la Llei catalana 11/2017, de 4 de juliol, de Reparació jurídica de les víctimes del franquisme, en l'esperit i el desplegament de les quals s'emmarca, també, aquesta moció.

I cal tenir en compte, a més, les polítiques desenvolupades pel Memorial Democràtic i per la Direcció General de Memòria Democràtica de la Generalitat, i, també, les recents polítiques de memòria democràtica tant del govern espanyol com del mateix govern municipal.

Esdeveniments recents rellevants

El programa electoral de la candidatura d'Esquerra Republicana – EUiA – Acord Municipal per a les eleccions municipals del 2023 proposava, a la pàgina 68, dins l'apartat «Memòria històrica», aquesta acció: *«Iniciar els tràmits per a la recuperació de la seu del Círcol Republicà Federal com a espai de memòria dels col·lectius que en formaven part»*.

Al Ple de novembre del 2023, celebrat el dia 27, l'Ajuntament va aprovar l'acord cessió de la seu del CRF per part de la UAB al consistori per a 50 anys. En la votació, els tres regidors del grup municipal d'Esquerra Republicana es van abstenir. El portaveu, Gabriel Fernández, va afirmar:

«Som i ens sentim hereus del CRF, i no renunciarem a recuperar-ne la propietat. I, si no fos així, que si més no, la UAB en retorni la titularitat a l'Ajuntament».

I va afegir: «Cal que la UAB retorni el que no li és propi, ja que, tal com està documentat, ho va obtenir com a resultat d'un robatori infame perpetrat pel feixisme. Retornar el Círcol seria el gest que voldríem per part de la UAB; un gest que honoraria la memòria històrica de tothom, també la d'aquells homes i dones que ens van precedir i que n'eren els propietaris legítims».

Per tots aquests motius, el grup municipal d'Esquerra Republicana a l'Ajuntament de Sabadell proposa d'adopció dels següents

ACORDS

- 1.** Instar l'Ajuntament de Sabadell a constituir, dins un termini de sis mesos, una comissió de treball específica que determini qui és l'hereu o els hereus legítims de la seu del CRF, de la qual formin part els grups municipals, els equips tècnics de l'Arxiu Històric de Sabadell (AHS) i del Museu d'Història de Sabadell (MHS), els Serveis Jurídics de la corporació i, si escau, experts externs (historiadors, juristes, etc.).
- 2.** Instar l'Ajuntament de Sabadell a determinar, dins el marc d'aquesta mateixa comissió de treball, quina és la millor estratègia per a la restitució de la propietat de la seu del CRF a aquest hereu o hereus legítims, un cop determinats.
- 3.** Instar l'Ajuntament de Sabadell a demanar a la UAB que cedeixi la propietat de la seu del CRF al seu hereu o hereus legítims. Si no n'hi hagués o no es poguessin determinar, instar l'Ajuntament a demanar a la UAB que els cedeixi la propietat de la seu del CRF.
- 4.** Instar l'Ajuntament de Sabadell a dur a terme totes les gestions polítiques, administratives i jurídiques necessàries per assegurar la reparació de l'espòli franquista de l'edifici del CRF, i a destinar-hi tots els recursos humans, tècnics i materials necessaris.
- 5.** Instar l'Ajuntament de Sabadell a regularitzar, dins un termini de sis mesos, els convenis de cessió d'ús amb les entitats actualment allotjades a l'edifici del CRF.

No obstant, el Ple resoldrà.

Gabriel Fernàndez i Díaz
Portaveu del grup municipal d'ERC

Dijous, 17 de maig del 2024